

راهبردهای توسعه زراعت پایدار در اراضی دیم با هدف افزایش بهره‌وری و پایداری امنیت غذایی کشور

محمد اسماعیل پور

گروه مهندسی تولید و ژنتیک گیاهی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه جهرم، جهرم، ایران

چکیده

کشت دیم به دلایلی مانند وابستگی شدید به بارش نزولات آسمانی، اغلب از کشت آبی کم بازده تر است و بطورکلی زارعینی که از طریق دیمکاری ارتزاق می‌کنند نیز اغلب با فقر دست و پنجه نرم می‌کنند. افزایش بهره‌وری و تولید پایدار در این اراضی منجر به افزایش درآمد و رضایت این افراد و عدم مهاجرت آنها به شهرها می‌شود که متقابلاً به تداوم تولید دیم و امنیت غذایی کشور کمک خواهد نمود. در عین حال، می‌توان با بهره‌گیری مناسب از نزولات آسمانی و افزایش تولید محصولات ویژه در دیمزارها، از فشار بر سفره‌های آب زیر زمینی نیز کاست. در دیمزارهایی که با تنش خشکی آخر فصل مواجه هستند، افزایش هرچند اندک ذخیره‌ی رطوبتی خاک از طریق مدیریت صحیح بقایای گیاهی، کشت درون جوی، استفاده از مالچ‌های پلاستیکی و غیره می‌تواند برای گیاه نجات بخش باشد و حداقل تولید را بصورت تضمین شده در طول سالهای متمادی داشته باشد. کشت گیاهان دارویی مقاوم به خشکی در تناوب با گیاهان زراعی، علاوه بر تنوع بخشی به محصولات تولیدی در اراضی دیم، درآمد کشاورزان محلی را نیز افزایش خواهد داد. با توجه به اهمیت بسیار زیاد ماده آلی در خاک دیمزارها، لازم است تبعات و آثار زیان‌بار آتش زدن یا چرانیدن و حذف بقایای گیاهی و لزوم اجرای خاکورزی حفاظتی برای بهره‌برداران دیم مخصوصاً در مناطق محروم آگاهی بخشی و اطلاع رسانی شود. توسعه و افزایش دقت سامانه‌های هواشناسی و پیش‌آگاهی و اطلاع رسانی سریع به دیمکاران می‌تواند در کوددهی به هنگام و متناسب نقش بسیار مهمی داشته باشد. همچنین دولت بایستی سازوکارهای تشویقی را برای ورود ماشین‌های کشاورزی مناسب جهت مدیریت بهتر کاه و کلش در این گونه اراضی را فراهم نماید. بستر مناسب برای همکاری بیشتر بین موسسه تحقیقات کشاورزی دیم کشور و موسسات و مراکز تحقیقاتی پیشرو دیم در دنیا جهت انتقال تجربیات و دانش فنی و منابع ژنتیکی نیز بایستی فراهم گردد.

واژگان کلیدی: خاکورزی حفاظتی، مالچ، فرسایش خاک، تنش خشکی.